

Opetusministeriö

Undervisningsministeriet

Luonnos toimintaohjelmaksi 2005-2007

Mediaväkivalta. Lapset ja media

Opetusministeriön monisteita 2004:10

Luonnos toimintaohjelmaksi 2005-2007

Mediaväkivalta. Lapset ja media

Opetusministeriön monisteita 2004:10

Sisältö

Johdanto	6
<i>Toimintaohjelman valmistelun vaiheet</i>	6
<i>Yleisseminaari</i>	6
<i>Teemakohtaiset seminaarit</i>	6
<i>Periaatteet</i>	7
<i>Markkinoiden kehitys</i>	7
<i>Perustuslaki</i>	8
1. Rikoslaisa kielletyt sisällöt	9
<i>Arviointi ja toiminnalliset johtopäätökset</i>	10
2. Alaikäisten suojelua haitallisilta aineistoilta koskeva sääntely	11
Elokuva, video	11
Vuorovaikutteiset kuvaohjelmat (video- ja tietokonepelit)	11
PEGI - Eurooppalainen video- ja tietokonepelien luokitusjärjestelmä	12
Tilausohjelmalvelu (video-on-demand)	12
Televisio	13
<i>Arviointi ja toiminnalliset johtopäätökset</i>	14
3. Tiedottamisen parantaminen, tutkimuksen edistäminen	16
<i>Arviointi ja toiminnalliset johtopäätökset</i>	16
4. Mediakasvatuksen uudet ulottuvuudet	18
<i>Arviointi ja toiminnalliset johtopäätökset</i>	18
5. Media-alan vastuu	20
Arviointi ja toiminnalliset johtopäätökset:	21
6. Suodatin- ja estojärjestelmien käyttöönotto	22
<i>Arviointi ja toiminnalliset johtopäätökset</i>	22
7. Positiiviset vaihtoehdot - laadukkaiden sisältöjen tuotannon edistäminen	24
<i>Arviointi ja toiminnalliset johtopäätökset</i>	24
8. Digitaalisen tasatasapainon edistäminen - aluepolitiikka ja sisällölliset suuntaukset	26
<i>Arviointi ja toiminnalliset johtopäätökset</i>	26
9. Perheen ja vanhemmuuden tukeminen	27
<i>Arviointi ja toiminnalliset johtopäätökset</i>	27
10. Toimintaohjelman toteuttaminen	29
Toimintaohjelman yleiskoordinaointi	29
Hankkeiden organisointi	29
Toimintaorganisaatio opetusministeriössä	29
Yhteydet politiikkaohjelmiin	30
Mahdolliset yhteistyösapuolet - rahoitus ja muut resurssit	30

Mediaväkivalta - toimintaohjelman hankkeet	32
1. Rikollinen aineisto	32
2. Haitallinen aineisto	32
3. Tiedottamisen parantaminen, tutkimuksen edistäminen	33
4. Mediakasvatuksen uudet ulottuvuudet	33
5. Media-alan vastuu	34
6. Suodatin- ja estojärjestelmät	34
7. Positiiviset vaihtoehdot - laadukkaiden sisältöjen tuotannon edistäminen	34
8. Digitaalisen tasapainon edistäminen - aluepolitiikka ja sisällölliset suuntauokset	35
9. Perheen ja vanhemmuuden tukeminen	35

Johdanto

Toimintaohjelman valmistelun vaiheet

Keväällä 2003 pääministeri Vanhasen hallitusohjelmassa esitettiin toimintaohjelman laatimista lapsille suunnatun väkivaltaviihteen rajoittamiseksi. Kulttuuriministeri Tanja Karpela käynnisti toimintaohjelman valmistelun opetusministeriössä. Vuoden 2003 aikana järjestettiin useita kuulemisia ja asiantuntijaseminaareja, joissa käsiteltiin nykytilanteen ongelmia ja tuotiin esiin ratkaisuvaihtoehtoja. Toimintaohjelman laatimisessa on otettu huomioon neuvottelutilaisuuksissa saatu palaute.

Yleisseminaari

Ohjelman valmistelu käynnistettiin 22.5.2003 pidetyssä kuulemistilaisuudessa, johon kutsuttiin eri hallinnonalojen edustajia, media-alan asiantuntijoita sekä muun muassa lastensuojelujärjestöjen edustajia. Tilaisuudessa keskityttiin alaikäisille haitallisen aineiston sääntelyn nykytilaan ja muutostarpeeseen. Osoittautui kuitenkin, että oli tarvetta laajaan keskusteluun, jossa arvioidaan kaikkea median ongelmallista sisältöä ja sen mahdollisia vaikutuksia lapsiin ja nuoriin. Ongelmasisältöjen tarjonta ja kanavat ovat monipuolistuneet. Keskusteluissa todettiin, että nykyinen sääntely Suomessa toimii verrattain hyvin mutta uudessa viestinnän teknologisessa tilanteessa nykymuotoisen sääntelyn rinnalla tarvitaan muitakin keinoja. Keskustelussa tuotiin esiin, että televisioyhtiöiden sopima "vedenjakaaja", klo 21.00, oli liian aikainen.

Teemakohtaiset seminaarit

Rikollista aineistoa koskeva asiantuntijaseminaari järjestettiin 24.9.2003. Keskustelussa todettiin, että rikoslain vastaista aineistoa levitetään videolla ja erityisesti Internetissä. Rikollista aineistoa sisältävien videoiden levityksen estämiseksi Valtion elokuvatarkastamo ja sisäasiainministeriö yhteistyössä poliisin kanssa ovat käynnistäneet niin kutsutun jälkivalvontaprojektin. Rikollisen aineiston esimerkiksi lapsipornografian levittämisen estämiseksi Internetin välityksellä ei voida toimia pelkästään kansallisella tasolla. Tärkeintä on osallistua kansainvälisellä tasolla sopimusten ja muiden sitovien säädösten aikaansaamiseksi. Tarvitaan myös poliisin ja tullin kansainvälistä yhteistyötä. Euroopan unionin käynnistämä vihjelinjatoiminta on osoittautunut tehokkaaksi välineeksi, jonka avulla kansalaiset voivat

ilmoittaa rikollisen aineiston esiintymisestä Internetissä.

Tutkimusta koskeva asiantuntijaseminaari järjestettiin 10.10.2003. Keskustelussa kävi ilmi, että mediasisältöjen vaikutusta sekä lasten ja nuorten toimintaa mediaympäristössä on tutkittu paljon sekä yliopistoissa että tutkimuslaitoksissa ja kehittämisvirastoissa. Väkivaltaisen sisällön todettiin vaikuttavan lapsiin ja nuoriin, mutta vaikutussuhteessa on monia väliin tulevia muuttujia. Kuvallinen viestintä vaikuttaa lapsen voimakkaammin kuin painettu viestintä. Tutkimustoiminnassa on lähdetty myös hahmottamaan uusien medioiden erityispiirteiden - interaktiivisuuden ja toiminnallisuuden - merkitystä lapsen toiminnassa ja kokemuksissa (esimerkiksi video- ja tietokonepelit). Lasten suhdetta mediaan pidettiin tärkeänä tutkimusalueena, jonka edellytyksiä tulisi edistää. Tutkimuksiin osallistuvien yhteistyön lisäämistä pidettiin tärkeänä.

Mediakasvatusta koskeva asiantuntijaseminaari järjestettiin 18.12.2003. Keskustelussa tuli esille mediakasvatuksen suuri merkitys alaikäisten suojelemiseksi viestintävälineiden nopean muutoksen yhteydessä. Todettiin, että kouluissa mediakasvatus on parhaiten järjestetty lukio- tasolla. Erityisenä ongelmana tuotiin esiin mediakasvatuksen heikko asema opettajankoulutuksessa. Mediakasvatusta ja kasvatus empatiaan kaivattiin myös päiväkoteihin. Mediakasvatus toiminnan ja siihen liittyvän tutkimuksen edistämiseksi ehdotettiin mediakasvatusinstituutin perustamista.

Tammikuussa 2004 opetusministeriön mediaväkivaltaprojektia valmistelevat virkamiehet tekivät tutustumismatkan Ruotsin järjestelmiin. Matkan aikana tutustuttiin Ruotsin elokuvataarkastamoon, radio- ja televisioneuvostoon sekä Väkivalta kuvausten neuvostoon (nykyisin Viestintäneuvosto).

Periaatteet

Toimintaohjelman valmistelussa omaksuttiin lähtökohdaksi **lasten ja nuorten mediaturvallisuuden maksimoiminen** ottaen huomioon mediaympäristössä vaikuttavat olosuhteet. **Tekniikan kehittyessä** mediasisältöjen jakelukanavat monipuolistuvat. Digitaalisessa ympäristössä sama sisältö voi tulla käyttäjälle usean eri jakelukanavan kautta. Tämän suuntainen kehitys vaikeuttaa alaikäisten suojelemiseksi tarkoitettua sääntelyn toimivuutta tulevaisuudessa. Myös medioiden käyttötavat ovat muuttumassa. Tavoitteeseen pääsy ei ole mahdollista pelkästään nykymuodossaan. On kehitettävä **useita lähestymistapoja ja joustavia käytäntöjä**, joita voidaan muuttaa tarpeen vaatiessa. Valtion toimin voidaan vain osittain saada lapsille ja nuorille turvallisempi mediaympäristö. **Vastuun** oton tulee kehittyä myös sekä vanhempien että media-alan keskuudessa. On tärkeää, että eri tahot, jotka toimivat alaikäisten suojelemiseksi ovat kiinteässä yhteistyössä keskenään. Viestintävälineiden globaalisuus vaikuttaa siihen, että kaikkia ongelmia ei voida ratkaista kansallisella tasolla. Tarvitaan **kansainvälistä** yhteistyötä Euroopan ja maailman laajuisesti.

Markkinoiden kehitys

Nopea tekninen kehitys on muuttanut sähköisen viestinnän muotoja. Digitaalisen television kehittyminen, laajakaistayhteyksien yleistymisen ja kolmannen sukupolven matkapuhelimen käyttöönotto mullistavat nykyisen mediamaiseman. Samaa liikkuvaa kuvaa voidaan välittää usean jakelukanavan kautta. Esimerkiksi video- ja tietokonepelien jakelu on mahdollista perinteisen jakeluväylän lisäksi Internetin, vuorovaikutteisen digitaalisen television ja matkapuhelimen välityksellä. Myös televisiolähetykset ovat siirtymässä Internetissä välitettäväksi

(webcasting).

Sähköinen viestintä on merkittävä taloudellisen toiminnan ala. Vuonna 2001 alan liikevaihto oli Suomessa 688 miljoonaa euroa. Ala on ollut jatkuvassa kasvussa ja samansuuntaisen kehityksen odotetaan jatkuvan digitalisoinnin edetessä. Sisältöjen tuotanto kasvaa ja monipuolistuu vuorovaikutteisuuden lisääntyessä. Uusille sisällöille on jatkuvasti kysyntää. Teknisen kehityksen ansiosta sähköisistä viestimistä on tullut rajat ylittäviä ja globaaleja toimijoita, joiden toimintaa on yhä vaikeampi säännellä kansallisella tasolla, ja samalla ovat lisääntyneet paineet medioiden haitallisten sisältöjen välineneutraaliin sääntelyyn.

Suomessa sähköisen viestinnän vastaanottamiseen tarvittavat laitteet ovat moniin muihin maihin verrattuna varsin yleisesti saatavilla. Televisio on lähes jokaisessa taloudessa. Videonauhuri, tietokoneet, modeemi (Internet-yhteys), matkapuhelin ja pelikonsoli ovat kotitalouksissa keskimääräistä EU-kotitaloutta useammin. Laajakaistaverkot mahdollistavat entistä nopeammat Internet-yhteydet.

Nuoret ovat ahkeria sähköisen viestinnän kuluttajia. Määrällisesti nuoret katsovat eniten televisiota ja ovat monien muiden, varsinkin uudempien viestintävälineiden aktiivisia käyttäjiä (elokuvat, Internet sekä video- ja tietokonepelit). Myös matkapuhelin on nuorten suosima väline, jossa ei kuitenkaan vielä ole sanottavasti saatavilla liikkuvaan kuvaan perustuvia sisältöjä.

Perustuslaki

Perustuslaki turvaa tietyt perusoikeudet, joilla on vaikutusta viestinnän sisältöjen sääntelyyn. Perusoikeuksiin sisältyy myös 12 §:n sananvapaus. Jokaisella on sananvapaus. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Perustuslain tasolla on kuitenkin säädetty lasten suojelua koskeva poikkeus. Lailla voidaan säätää kuvaohjelmia koskevia lasten suojelemiseksi välttämättömiä rajoituksia.

Myös elinkeinovapaus on perustuslaissa taattu perusoikeus. Perustuslain 18 §:n mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentuloaan valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla.

Henkilökohtaista turvallisuutta korostaa perustuslain 7 §, jonka mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja turvallisuuteen. Erityisesti lasten turvallisuutta koskee puolestaan perustuslain 19 §, jonka mukaan julkisen vallan on myös tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu.

1. Rikoslaisissa kielletyt sisällöt

Rikoslain 17 luku sisältää useita säännöksiä, jotka koskevat periaatteessa kaikkia viestintävälineitä.

Rikoslain 17 luvun 17 §:n mukaan on rangaistavaa myydä, levittää, muokata, valmistaa ja tuoda maahan raakaa väkivaltaa sisältäviä elokuvia tai muita tallenteita, ellei väkivallan esittäminen ole perusteltua tiedonvälityksen tai taiteellisen arvon vuoksi tai ellei elokuvaa tai tallennetta ole tarkastettu kuvaohjelmalain mukaisesti. Saman luvun 18 §:n nojalla on rangaistavaa myydä, vuokrata, levittää, valmistaa tai tuoda maahan kuvia tai kuvatallenteita, joissa sukupuolisiveellisyyttä loukkaavasti esitetään lasta tai väkivaltaa tai eläimeen sekaantumista. Edelleen 19 §:n nojalla on rangaistavaa pitää hallussaan valokuvaa, videonauhaa, elokuvaa tai muuta todellisuuden mukaista kuvatallennetta, jossa esitetään lasta sukupuoliyhteydessä tai siihen rinnastettavassa seksuaalisessa kanssakäymisessä taikka muuten sukupuolisiveellisyyttä ilmeisen loukkaavalla tavalla.

Rikoslain 17 luvun 18 a §:ssä on säädetty rangaistus kuvaohjelmien laittomasta esittämisestä tai levittämisestä alaikäisille ja 20 §:ssä sukupuolisiveellisyyttä loukkaavasta markkinoinnista.

Rikoslain vastaisen aineiston levityksen estämiseksi on tullut käyttöön uusia keinoja. Euroopan unionin lasten seksuaalista hyväksikäyttöä ja lapsipornografian torjumista koskevan puitepäätöksen täytäntöönpanon johdosta Suomen lapsipornografiaa koskevissa rangaistussäädöksissä on otettu käyttöön lasta koskeva 18 vuoden ikäraja. Lapsipornografian hallussapidosta tuomittavaa enimmäisrangaistusta on korotettu ja telekuuntelu on tehty mahdolliseksi törkeiden rikosten tutkinnassa.

Kaikista fyysisessä muodossa levitettävistä kuvaohjelmalajeista pornografisten kuvaohjelmien levitys on ylivoimaisesti suurinta sekä maailmanlaajuisesti että Suomessa. Kuvaohjelmalakiin sisältyvä ilmoitusvelvollisuus on tehnyt mahdolliseksi pornografisten kuvaohjelmien jälkivalvonnan. Jos elokuvatarkastamo epäilee ilmoitetun kuvaohjelman olevan rikoslain 17 luvun 18 §:n vastainen, elokuvatarkastamo voi lain mukaan pyytää nähtäväkseen kopion ohjelmasta ja tarvittaessa ilmoittaa asiasta poliisille.

Kuvaohjelmalain jälkivalvonta on poliisin vastuulla. Uudella lailla on aikaisempaan tilanteeseen verrattuna huomattava ennaltaehkäisevä vaikutus. Poliisin vähäisten resurssien vuoksi jälkivalvonta joudutaan hoitamaan satunnaisin valvontaiskuin. Jälkivalvonnan osalta yhteistyötä poliisin ja elokuvatarkastamon välillä on pyritty jatkuvasti tiivistämään.

Valtion elokuvatarkastamo ja sisäasiainministeriö ovat vuoden 2004 aikana toteuttaneet opetusministeriön tuella "jälkivalvontaprojektin", jossa on selvitetty muun muassa rikoslain vastaisen pornografisen aineiston tarjontaa vähittäiskaupassa eri puolilla maata. Selvitys osoittaa, että maahan tuodaan ja levitetään etenkin suurissa kaupungeissa rikoslain vastaista väki-

valta-, eläin- ja lapsipornografiaa. Tarkoituksena on etsiä keinoja poliisin vastuulla olevan valvonnan tehostamiseksi.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa (artikla 34) sopimuksen osapuolina olevat valtiot sitoutuvat toimimaan lapsipornografian levityksen estämiseksi. Sopimukseen liittyvää pöytäkirjaa Suomi ole vielä ratifioinut.

Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen Suomi on allekirjoittanut. Sopimus on vielä ratifioimatta.

Internetin laittoman sisällön valvonnassa on Euroopan unionin tasolla kehitelty vihjelinjatoiminta (hot-lines), joiden ansiosta kansalaiset voivat ilmoittaa laittomasta sisällöstä. Vihjelinjat toimittavat ilmoitukset edelleen joko poliisille, palvelun tarjoajalle tai toisessa maassa toimivalle vihjelinjalle. EU:n jäsenmaihin vihjelinjoja perustettiin Internetin käyttöturvallisuutta koskevan ohjelman avulla. Komission esityksessä uudeksi ohjelmaksi vuosiksi 2005-2008 tavoitteena on edelleen kehittää hyväksi osoittautunutta vihjelinjatoimintaa.

Arviointi ja toiminnalliset johtopäätökset

Rikollisten aineistojen levittämiseen liittyvät ongelmat koskevat lähinnä Internetin kautta levitettäviä sisältöjä ja tulevaisuudessa mahdollisesti mobiilipalvelujen sisältöjä. Off-line-levityksessä on kyse lähinnä videolevityksessä oleva rikosalain vastainen materiaali kuten väkivalta-, eläin- ja lapsipornografiaa sisältävät videotallenteet.

Rikosalain vastaisen materiaalin levityksen valvonta on poliisin vastuulla. Off-line-levityksen valvonta ei ole tehokasta poliisin riittämättömien resurssien ja asian vaatiman erityisasiantuntemuksen puutteen vuoksi. Valtion elokuvatarkastamon ja sisäasiainministeriön jälkivalvontaprojektin jälkitoimina harkitaan kuvaohjelmalakiin muutosta, joka antaisi valtion elokuvatarkastamolle enemmän toimivaltaa jälkivalvonnassa yhteistyössä poliisin kanssa. Samanaikaisesti pyritään koulutuksella kehittämään poliisien tietämystä rikollisen av-aineiston ominaispiirteistä. Jälkivalvonnan tehostaminen vaatii lisäystä Valtion elokuvatarkastamon henkilöstöresursseihin.

Internetin kautta välittyvä rikollinen aineisto on määrällisesti suuri ja ongelmana vaikeasti ratkaistava. Internetin globaalin luonteen vuoksi kansallista lainsäädäntöä ei voida soveltaa maan rajojen ulkopuolelta tulevaan aineistojen tarjontaan.. Tehokkain tapa ongelman edes osittaiseksi ratkaisuksi on aktiivinen vaikuttaminen kansainvälisellä ja eurooppalaisella tasolla sopimusten ja muiden normien syntymiseen.

Vihjepuhelintoiminta (hot-line) käynnistyi EU:n Internetin käyttöturvallisuutta edistävän toimintaohjelman osana muutama vuosi sitten. Toiminta on osoittautunut tarpeelliseksi ja tuokselliseksi. Pelastakaa Lapset ry on EU:n vihjepuhelinverkoston Suomen yhteyspiste.

- Edetään olemassa olevien kansainvälisten ja EU - normien toimeenpanossa kansallisella tasolla.
- Toteutetaan Valtion elokuvatarkastamon ja sisäasiainministeriön jälkivalvontaprojektin jatkotoimet
- Edistetään sekä poliisin että tullin mahdollisuuksia kansainvälisen yhteistyön lisäämiseksi rikollista aineistoa koskevan valvonnan tehostamiseksi.
- Edistetään Suomen osallistumista eurooppalaiseen vihjepuhelinverkoston toimintaan ja sen kehittämiseen osana EU:n Internetin käyttöturvallisuutta koskevaa ohjelmaa.

2. Alaikäisten suojelua haitallisilta aineistoilta koskeva sääntely

Elokuva, video

Vuoden 2001 alusta uudistettiin kokonaisuudessaan kuvaohjelmien tarkastamislainsäädäntö. Elokuvien ja muiden kuvaohjelmien tarkastamista koskevat säännökset yhtenäistettiin ja koottiin kuvaohjelmien tarkastamisesta annettuun lakiin (775/2000). Vastaavasti tarkastusviranomaisesta koskevat säännökset koottiin Valtion elokuvatarkastamosta annettuun lakiin (776/2000). Kuvaohjelmien ennakkotarkastus rajoitettiin lasten suojeluun liittyvien näkökohtien vuoksi koskemaan vain kuvaohjelman julkista esittämistä ja levittämistä alaikäisille.

Kuvaohjelmien tarkastamisesta annetun lain mukaan kuvaohjelman julkinen esittäminen ja levittäminen alaikäisille on kielletty, jollei ohjelmaa ole tarkastettu ennen sen julkista esittämistä ja levittämistä. Ennakkotarkastus ei kuitenkaan koske televisiossa lähetettäviä kuvaohjelmia, joista säädetään televisio- ja radiotoiminnasta annetussa laissa.

Valtion elokuvatarkastamo voi hyväksyä kuvaohjelman esitettäväksi ja levitettäväksi 15, 11 ja 7 vuotta täyttäneille tai kaikenikäisille. Elokuvatarkastamo voi kuitenkin antaa luvan esittää tarkastamattomia kuvaohjelmia 18 vuotta nuoremmille kuvaohjelmien esittämistä varten järjestetyssä erityisessä tilaisuudessa.

Ennakkotarkastusvelvollisuudesta on vapautettu mm. vuorovaikutteiset kuvaohjelmat, kuten video- ja tietokonepelit. Vuorovaikutteisessa kuvaohjelmassa tulee kuitenkin olla merkintä, josta ilmenee kuvaohjelman ikärajasuositus.

Lasten kehitykselle haitallisena ohjelmana pidetään kuvaohjelmien tarkastamisesta annetun lain 7 §:n mukaan kuvaohjelmaa, joka väkivaltaisuuksensa tai seksuaalisen sisältönsä vuoksi tai kauhua herättämällä taikka muulla näihin rinnastettavalla tavalla on omiaan vaikuttamaan haitallisesti lasten kehitykseen.

Kuvaohjelman valmistajan tai maahantuojan on tehtävä tarkastamattomasta ohjelmasta ilmoitus elokuvatarkastamolle ennen sen julkista esittämistä ja levittämistä. Elokuvatarkastamon tulee pitää sille ilmoitetuista tarkastamattomista ja sen tarkastamista ohjelmista rekisteriä, josta jokaisella on oikeus saada tietoja. Ilmoitusvelvollisuus ei kuitenkaan koske esityksen järjestäjän toiminnan perusteella tarkastuksesta vapautettuja kuvaohjelmia.

Vuorovaikutteiset kuvaohjelmat (video- ja tietokonepelit)

Vuorovaikutteiset kuvaohjelmat, kuten tietokone- ja videopelit, oli kuvaohjelmalakia edeltäneissä laeissa vapautettu sekä ennakkotarkastuksesta että ilmoittamisvelvollisuudesta. Tarkas-

tusviranomainen ei voinut millään tavalla vaikuttaa Suomessa esitettäviin ja levitettäviin vuorovaikutteisiin kuvaohjelmiin. Nykyisen lain perusteella Suomen markkinoilla levitettäviin vuorovaikutteisiin ohjelmiin, kuten video- ja tietokonepeleihin, on merkittävä suositusikäraja ja ne ovat ilmoitusvelvollisuuden piirissä. Valtion elokuvatarkastamolla on mahdollisuus ilmoituksen perusteella pyytää vuorovaikutteinen ohjelma tarkastettavaksi.

Vuorovaikutteisista kuvaohjelmista eli tietokone- ja videopeleistä suurin osa levitetään kotikäyttöön. Kuitenkin videopelejä pelataan myös julkisissa tiloissa, pelihalleissa ja esim. kaupakeskuksissa, jolloin pelaajan lisäksi pelin kulkua voi seurata kuka tahansa. Tällaisissa tiloissa tulee myös olla tiedot kaikkien pelattavissa olevien pelien suositusikärajoista.

Tietokone- ja videopelien kansallista sääntelyä vaikeuttaa se, että yhä suurempi osuus peleistä leviää Internetin välityksellä joko postimyynnin kautta, "imuroimalla" peli suoraan tietoverkosta omalle tietokoneelle tai pelaamalla peliä verkkoympäristössä (on-line). Nykyisen kuvaohjelmien tarkastamisesta annetun lain nojalla ei "imurointia" eikä verkkopelaamista voida säännellä lainkaan, kuten ei myöskään postimyyntiä, kun se tapahtuu Suomen rajojen ulkopuolelta. Tulevaisuudessa pelit tulevat enenevässä määrin siirtymään uusien jakelukanavien esim. matkapuhelimien kautta kuluttajille levitettäviksi.

PEGI - Eurooppalainen video- ja tietokonepelien luokitusjärjestelmä

Vuonna 2001 käynnistettiin Euroopan tasolla työskentely video- ja tietokonepelien yhtenäisen kriteeri- ja ikärajojärjestelmän kehittämiseksi. Työryhmän esityksen pohjalta ISFE:n yhteyteen perustettiin 1.4.2003 harmonisoitu eurooppalainen itsesääntelyjärjestelmä (PEGI), jossa EU/ETA-maiden markkinoilla levitettävät tietokone- ja videopelit arvioidaan yhdenmukaisin kriteerein ja merkitään yhdenmukaisilla ikärajamerkinnöillä. Suurin osa EU/ETA-maista on liittynyt järjestelmään, joka ottaa huomioon kansalliset lait (esimerkiksi Suomen ja Portugalin erilaiset ikärajat).

PEGI:n käytännön toteutuksesta vastaa hollantilainen NICAM (The Netherlands Institute for the Classification of Audiovisual Media) NICAMia avustaa VSC (the UK Video Standard Council). NICAM pitää verkossa yllä sähköistä ikärajahakemusjärjestelmää ja kuluttajien informoimiseksi tarkoitettuja monikielisiä nettisivuja.

Uusi eurooppalainen järjestelmä perustuu eri maiden käytössä olleisiin järjestelmiin. Kategoriat, joiden perusteella ikärajat määräytyvät, ovat seuraavat: väkivalta, seksi/alastomuus, päihitteet, pelko, syrjintä, huono kieli.

Eurooppalaisen järjestelmän ikärajat ovat 3, 7, 12, 16 ja 18. Portugalin markkinoille meneviin peleihin merkitään 7:n sijasta 6. Suomen markkinoille tuleviin peleihin merkitään kuvaohjelmalain mukaiset ikärajat eli 11 ja 15. Ikärajamerkinnän lisäksi peleihin merkitään symbolit, jotka kuvaavat ikärajan määräytymiseen vaikuttavaa sisältöä.

Ikärajamerkintöihin tyytymätön julkaisija tai kuluttaja voi hakea muutosta perustetulta valituslautakunnalta. Lautakunnassa on edustettuna laaja asiantuntemus (mm. ikärajalukittelun ja alaikäisten suojelun asiantuntijoita).

PEGI -järjestelmä koskee periaatteessa sekä off-line- että on-line-levitystä, alkuvaiheessa kuitenkin vain off-line-levitystä.

Tilausohjelmalvelu (video-on-demand)

Kuvaohjelmalain 3 §:ssä mainitut esittämis- ja levittämisrajoitukset koskevat myös tilausohjelmalvelua eli video-on-demand -järjestelmää. Tarkastus- tai ilmoitusvelvollisuus koskee siis

myös verkon välityksellä tarjottavaa palvelua. Kyseisestä palvelusta ei lain voimassaoloaikana ole juuri ollut käytännön kokemuksia asianmukaisten ilmoitusten tai tarkastushakemusten muodossa. Vuoden 2002 aikana suomalaiset palveluntarjoajat alkoivat kuitenkin harjoittaa pornografisten kuvaohjelmien levitystä Internetissä myös tilausohjelmajärjestelmien muodossa.

Kysymys on Internetiä koskevasta sääntelystä siltä osin, kuin tilausohjelmajärjestelmä tapahtuu televerkon välityksellä. Asia onkin ollut esillä viranomaisten ja alan toimijoiden keskinäisissä neuvotteluissa. Valtion elokuvatarkastamo on puuttunut pornografisten kuvaohjelmien tilausohjelmajärjestelmien kautta tapahtuvaan levitykseen pyrkien yhdessä Kuluttajaviraston kanssa selvittämään toiminnan lainmukaisuuden. Selvityksen kohteena on erityisesti se, miten palveluntarjoaja varmistuu tilaajan täysi-ikäisyydestä.

Ongelmana on pidettävä myös Internetin kautta tapahtuvaa kuvaohjelman markkinointia levittäjien sivuilla. Ikärajaluokituksen piirissä olevat kuvaohjelmien mainokset eli trailerit ovat näin kaikenikäisten verkkokäyttäjien nähtävissä.

Televisio

Valtakunnallista televisiotoimintaa harjoitetaan Suomessa neljällä kanavalla: TV 1, TV 2, MTV 3 ja Nelonen. TV 1 ja TV 2 ovat Yleisradio Oy:n kanavia. MTV 3:n toiminnasta vastaa MTV Oy ja Nelosen toiminnasta Oy Ruutunelonen Ab.

Digitaalinen lähetystoiminta käynnistyi vuonna 2001. Digitaalisten lähetysten vastaanotto on kasvanut vähitellen. Suomessa on tarkoitus siirtyä kokonaan digitaalisiin lähetyksiin elokuussa 2007.

Paikallista maanpäällistä televisiotoimintaa on Suomessa vain Närpiössä, Kristiinankaupungissa ja Tampereella.

Suomessa Euroopan unionin "Televisio ilman rajoja" -direktiivin alaikäisten suojelua koskevat säännökset on pantu täytäntöön televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 19 §:n muuttamisella. Lain 19 §:n nojalla televisiotoiminnan harjoittajan on huolehdittava siitä, että väkivaiheisuus, seksuaalisen sisällönsä vuoksi tai kauhua herättämällä tai muuten lasten kehitykseen haitallisesti vaikuttavat televisio-ohjelmat on lähetettävä sellaiseen aikaan, jolloin lapset eivät tavallisesti katso televisio-ohjelmia.

Suurimmat televisioyhtiöt (Yleisradio, MTV3 ja Ruutunelonen) allekirjoittivat vuonna 1998 yhteisymmärryssopimuksen, joka sisältää toimintaohjeet lasten kehitykselle haitallisten ohjelmien lähettämisestä. Sopimus uusittiin vuonna 2004. Aikavedenjakajaa käytetään porrastetusti siten, että K18 -ohjelmia ei näytetä ennen klo 23.00:a, K15-ohjelmia ennen klo 21.00:tä ja K11-ohjelmia arkisin ennen klo 17.00:ää. Lisäksi ohjelmien haitallisuuden perustelut kerrotaan aiempaa tarkemmin. Ikärajat ja haitallisuuden perustelut lisätään ohjelmatoihin, ohjelmia edeltäviin kuulutuksiin ja ohjelmien ennakkomainoksiin. Uudet käytännöt otettiin käyttöön kesäkuun 2004 alusta.

Satelliittilähetyksiä koskevat Euroopan unionin TV-direktiivin säännökset lähettäjämaaperiaatteen mukaisesti, kun ohjelma lähetetään jostakin EU-maasta. Jäsenmaat ovat velvolliset sallimaan esimerkiksi edelleen lähettämisen, jos ohjelmistot ovat direktiivin säännösten mukaisia. Direktiivi antaa äärimmäisenä keinona mahdollisuuden katkaista edelleenlähetykset, jos ohjelmiston sisältö on vastoin direktiivin sisältöstandardeja.

EU:n ulkopuolelta, Euroopan neuvoston TV-yleissopimuksen osapuolena olevasta maasta, tuleviin lähetyksiin soveltuvat puolestaan Euroopan neuvoston TV-yleissopimuksen määräyksiä, jotka ovat samansuuntaiset EU:n direktiivin määräysten kanssa.

Muista maista tulevien satelliittilähetyksien sisältöjä ei ole mahdollista kontrolloida.

Arviointi ja toiminnalliset johtopäätökset

Selvitysten ja kuulemisten perusteella on todettu, että medioiden haitallisia sisältöjä koskeva sääntely on pääpiirteissään toimiva eikä siihen esitetä oleellisia muutoksia.

Kuvaohjelmalain toimivuudesta tehdyssä arviointiraportissa vuonna 2003 todettiin, että lain toimivuudessa ei havaittu suurempia ongelmia elokuvien ja videoiden tarkastamisen sekä video- ja tietokonepelien ja muiden ilmoitusvelvollisuuden piirissä olevien ohjelmien osalta.

Viestintäviraston vuonna 2003 tekemä selvitys televisioyhtiöiden itsesääntelyn toimivuudesta puolestaan osoitti, etteivät televisioyhtiöt kyenneet keskinäisen sopimuksensa perusteella riittävästi takaamaan alaikäisten suojelua. Televisioyhtiöt muuttivat neuvottelujen jälkeen käytäntöjään vuoden 2004 alusta siten, että alaikäisille haitallisia ohjelmia esitetään porrastetusti siten, että aikavedenjakajia on kolme (klo 23.00, klo 21.00 ja arkisin klo 17.00). Lisäksi ohjelmia koskevaa informaatiota parannetaan merkitsemällä ohjelmien yhteyteen ja lehtiesittelyihin ikärajamerkinnät.

Vuonna 2003 käynnistynyt video- ja tietokonepelien eurooppalainen ikärajamerkintäjärjestelmä (PEGI) on toiminut hyvin. Järjestelmän kytkentä Suomen kuvaohjelmalakiin on niin ikään osoittautunut pääpiirteissään ongelmattomaksi.

- Edistetään PEGI- järjestelmän laajentamista online- ja mobiililevitykseen.

Tulevaisuudessa viestintävälineiden yhdentymisen (konvergensi) vaikuttaa sisältöjen jakelutapoihin. Sisällöt ovat yhä useammin saatavilla useiden jakelukanavien kautta ja yhä useammin esimerkiksi internetin välityksellä, mihin nykyiset sääntelymekanismit eivät ulotu.

- On tarpeellista selvittää, miten muutokset jakelukanavissa vaikuttavat voimassa oleviin alaikäisten suojelua toteutettaviin kansallisiin sääntelyjärjestelmiin.

Alaikäisten suojelua haitallisilta mediasisällöiltä ei voida kuitenkaan toteuttaa pelkästään kansallisin toimin.

- Suomen on syytä osallistua aktiivisesti Euroopan tasolla ja maailmanlaajuisesti tehtävään työhön Euroopan unionissa ja kansainvälisissä järjestöissä (mm.. Euroopan neuvosto ja Unesco).

Useissa Euroopan maissa on toteutettu lainsäädännöllisiä ja organisatorisia uudistuksia alaikäisten suojelemiseksi haitallisilta mediasisällöiltä. Suuntaus on ollut se, että eri medioiden sisältöjä käsitellään kootusti yhdessä paikassa. Hollannissa muutaman vuoden toiminnassa ollut osaksi lakiin ja osaksi alan toimijoiden sopimiin toimiin perustuva NICAM-järjestelmä kattaa kaikki mediat laajasti. Puolaan ollaan perustamassa vastaavista toimenpiteistä huolehtivaa "Hyvän median keskusta". Saksan uudistunut alaikäisten suojelua koskeva lainsäädäntö on myös välineneutraali.

Ruotsissa on toiminut jo useita vuosia Medianeuvosto (aikaisemmin Väkivaltakuvausten neuvosto), jonka toiminnassa painottuvat pehmeät keinot kuten mediakasvatus ja yhteistyö media-alan kanssa itsesääntelyjärjestelmien kehittämiseksi.

- Tulevan kehityksen ennakoimiseksi ehdotetaan harkittavaksi Valtion elokuvatarkastamon toimintojen monipuolistamista. Tarkastamolle kuuluisivat edelleen nykyiset kuvaohjelmalain mukaiset tehtävät - alaikäisille tarkoitettujen kuvaohjelmien tarkastaminen ja muiden

kuvaohjelmien rekisteröinti. Nykyisten tehtävien lisäksi Valtion elokuvatarkastamon toimintaan kuuluisi myös pehmeä sääntely eli tutkimuksen, mediakasvatuksen ja informoinnin keinojen tehokkaampi käyttäminen.

- Organisaation ja tehtävien uudistuksen yhteydessä Valtion elokuvatarkastamon nimi muutettaisiin "Mediasisältökeskukseksi".

Viestintävirasto huolehtii nykyisin EU:n tv-direktiiviä noudattavien radio - ja televisiolain säännösten toteuttamisesta, käytännössä hyväksymällä ja valvomalla televisioyhtiöiden keskinäisen sopimuksen noudattamista alaikäisille haitallisen aineiston esittämisestä. Tehtävä on Viestintäviraston koko toimenkuvan kannalta marginaalinen.

- Synergiaetujen saavuttamiseksi voitaisiin harkita alaikäisten suojeluun liittyvien Viestintäviraston tehtävien siirtämistä uuteen "mediasisältökeskukseen". Uusi organisaatio voisi joustavasti ottaa huomioon myös televisio toiminnan digitalisoitumisen vaikutukset alaikäisten suojeluun.

Perustettava "Mediasisältökeskus" toimisi nykyisen Valtion elokuvatarkastamon tavoin opetusministeriön alaisena valtion laitoksena. Hallintoon voisivat osallistua myös liikenne- ja viestintäministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö. Keskukseen toimintaa ohjaavassa neuvottelukunnassa olisivat edustettuina eri hallinnon alat, media-ala sekä lastensuojelujärjestöt, media-alan järjestöt ja muut kansalaisjärjestöt.

Uudistus toteutetaan vuonna 2006. Uudistuksen toteuttaminen vaatii muutosten tekemistä kuvaohjelmalakiin sekä uusien tehtävien hoitoon vaadittavien henkilö- ja muiden resurssien hyväksymistä valtion talousarvioon.

Perustettavan "Mediasisältökeskuksen" tehtävät ja henkilötarve:

- Kattavuus: kaikki mediat
  - tehtävät sekä sääntelyä että edistämistoimia
- Valtion elokuvatarkastamon nykyiset tehtävät:
  - alle 18-vuotiaille tarkoitettujen elokuvien ja videoiden tarkastaminen
  - muiden kuvaohjelmien rekisteröinti
- Uudet tehtävät:
  - toimia asiantuntijana
  - seurata media-alan kehitystä ja kulutuskäytöstä
  - tehdä tutkimuksia median käytöstä
  - tehdä informaatiokampanjoita, erityisesti verkkosivujen hyödyntäminen informaatiokanavana
  - edistää mediakasvatushankkeita
  - harjoittaa yhteistyötä alan kanssa itsesääntelyn edistämiseksi
  - osallistua ja edistää alan toimijoiden osallistumista eurooppalaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön
- Lisähenkilötarve vuodesta 2006 alkaen: 3 henkilötyövuotta

3. Tiedottamisen parantaminen, tutkimuksen edistäminen

Useat tutkimukset osoittavat, että kansalaiset tuntevat varsin heikosti sääntelyn nykyisiä järjestelmiä alaikäisten suojelemiseksi haitallisilta aineistoilta. Valtion elokuvatarkastamon tutkimuksessa elokuvien ja videoiden ikärajoihin liittyviä säännöksiä tunnettiin melko heikosti, myös Viestintäviraston teettämä selvitys osoitti, että televisiossa käytössä olevat lastensuojelliset käytännöt eivät olleet kaikkien tiedossa. Näkyvät, esimerkiksi televisiossa toteutettavat kampanjat, voisivat tavoittaa erityisesti lasten vanhemmat.

Lukuisat tutkimukset ovat osoittaneet, että mediaväkivalta vaikuttaa ihmisiin ja erityisesti lapsiin ja nuoriin. Vaikutukset ilmenevät jäljittelyinä, aggressiivisuuden lisääntymisenä, pelkona, virheellisinä käsityksinä ja turtumisena. Lapset ottavat vaikutteet herkästi mallioppimisen kautta. Lapsilta puuttuvat myöskin kyvyt erottaa toisistaan fakta ja fiktio. Väkivallan vaikutus käyttäytymiseen ei kuitenkaan ole suoraviivainen syy-seuraussuhde. Vaikutukset riippuvat henkilön kokemuksista ja olosuhteista. Riskialttiimmilla ryhmillä on yleensä ongelmalliset sosiaaliset suhteet perheessä ja ympäristössä.

Lasten video- ja tietokonepelien pelaamista koskevissa tutkimuksissa on selvitetty pelaamista aktiivisen toimijuuden kautta. Tutkimukset osoittavat, että peleihin kuuluva interaktiivisuus ja toimintamahdollisuus ovat tärkeitä tekijöitä ja ne kiinnostavat lasta enemmän kuin pelin mahdollisesti väkivaltainen sisältö. Pelaamisessa pyritään päämäärään erilaisten toimintojen kautta.

Viime aikoina ulkomaisissa tutkimuksissa on analysoitu erityisesti mediaan liittyvää ad-diktiota.

Arviointi ja toiminnalliset johtopäätökset

Tietoisuuden lisääminen on yksi tärkeimmistä keinoista tulevaisuudessa. On syytä kannustaa kampanjoihin kaikkia medioita koskevan tietoisuuden lisäämiseksi ja keskustelun aikaansaamiseksi. Tässä on tärkeä rooli erityisesti kansalaisjärjestöillä ja media-alalla.

Kuluttajansuojelun keinoin voidaan vaikuttaa turvallisen mediaympäristön kehittämiseen. On tarpeellista saada aikaan käytäntöjä, esimerkiksi suositusten muodossa, jotka asettavat lapset huomioon ottavia rajoja medioiden mainos- ja markkinointikäytännöille, joilla voidaan turvata se, etteivät lapset joudu alttiiksi fyysisessä ympäristössään tai medioissa heille haitallisille aineistoille.

- Tuetaan eri kohderyhmille toteutettavien (vanhemmat, koulut, lapset) tiedotuskampanjoiden

toteuttamista perinteisten ja uusien medioiden kautta.

- Organisoidaan Lapset ja Media - Foorumi, jossa vanhemmat, opettajat, lastensuojelujärjestöt, media-ala, viranomaiset kohtaavat kerran vuodessa mielipiteiden vaihdon edistämiseksi.
- Tuetaan suomalaisten osapuolien osallistumista EU:n Internetin käyttöturvallisuutta edistävään ohjelmaa, jonka yhtenä tavoitteena on tiedottamisen edistäminen.
- Kuluttajaviranomaiset laativat ja kehittävät suosituksia lapsiin kohdistuvasta mainonnasta ja markkinoinnista.
- Perustetaan Lapset ja Media - Web -portaali, Mediasisältökeskus toteuttaa projektin yhteistyössä muiden tahojen kanssa.
- Tuetaan lasten ja nuorten median käyttöä, median vaikutuksia ja muita alaikäisten suojeluun liittyviä tutkimushankkeita.
- Edistetään alan tutkijoiden verkostoitumista ja muuta yhteistyötä.

4. Mediakasvatuksen uudet ulottuvuudet

Suomessa mediakasvatus on käynnistynyt 1970 -luvulla peruskoulun joukkotiedotuskasvatuksena. Vuonna 1994 peruskoulun opetussuunnitelman perusteisiin liitettiin viestintäkasvatus aihekokonaisuutena. Nykyisin aihekokonaisuudesta käytetään nimikkeitä viestintä- ja mediataito (peruskoulu) ja viestintä- ja mediaosaaminen (lukio). Peruskoulun ja lukion uusissa opetussuunnitelmissa asetetaan viestintä- ja mediaosaaminen koulun tehtäväksi.

Parhaiten mediakasvatus toteutuu lukiotasolla. Syksystä 2004 alkaen lukioissa on mahdollisuus suorittaa ylioppilastutkinnon rinnalla Median lukiodiplomi, joka on ensimmäinen laatuaan Euroopassa.

Mediakasvatuksella ei ole pysyvää asemaa opettajankoulutuslaitoksissa, vaan opetustarjonta vaihtelee laitoksesta toiseen. Joissakin opettajankoulutuslaitoissa voi suorittaa laajoja aineopintoja, toisissa taas mediakasvatus puuttuu kokonaan opetusohjelmasta.

Syksyllä 2004 alkanut alkuopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteena on tukea kodin ja koulun yhteistyötä pienten koululaisten kasvatustehtävässä. Aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittämässä voitaisiin ottaa huomioon mediakasvatuksen mahdollisuudet.

Mediakasvatusta antavat lukuisat lastensuojelu- ja kansalaisjärjestöt.

Maamme yliopistoissa ja korkeakouluissa tehdään runsaasti mediakasvatukseen liittyvää tutkimusta. Tutkimustoiminta on kuitenkin hajanaista ja koordinoimatonta. Mediakasvatustutkimusta ei harjoiteta omana tutkimusalueena, vaan eri tieteiden, esimerkiksi viestinnän ja kasvatustieteen yhteydessä.

Arviointi ja toiminnalliset johtopäätökset

Tekninen kehitys on johtanut muun muassa viestintävälineiden sisältöjen määrän moninkertaistumiseen, käyttötapojen monipuolistumiseen ja sisältöihin pääsyn helpottumiseen. Uudessa tilanteessa pelkästään perinteiset tarkastamiseen, ikärajaluokituksiin ja aikarajoituksiin perustuvat järjestelmät eivät voi kattaa kaikkia sisältöjä. Mediakasvatuksesta tulee yhä tärkeämpi tekijä lapsille turvallisemman mediaympäristön luomisessa. Lapset tarvitsevat valmiuksia kaikkien medioiden, erityisesti uusien välineiden hyödyntämisessä sekä mahdollisten riskien välttämiseksi. Medioiden myönteisen käyttöönoton edistämiseksi myös vanhemmat tarvitsevat mediataitoja.

Koulujen mediakasvatuksen toteuttamisen eräänä ongelmana pidetään puutteita opettajankoulutuksessa. Luokan- ja aineenopettajaksi voi valmistua vailla mediakasvatukseen tähtäviä opintoja. Mediakasvatuksen tilaa opettajankoulutuksessa tulisi tutkia ja tehdä tarvittavat

uudistukset. Myös lastentarhanopettajien koulutuksessa olisi otettava huomioon mediakasvatukseen tarvittavat taidot.

Useat tutkimukset osoittavat, että lasten median käyttö alkaa jo ennen kouluikää. Olisi luontevaa sisällyttää pienten lasten mediataitojen kehittäminen päivähoitojärjestelmän yhteyteen.

Mediakasvatusta voidaan toteuttaa useiden tahojen toimesta. Julkiset kulttuurilaitokset, kuten Yleisradio, kirjastot ja Suomen elokuva-arkisto ja alueelliset elokuvakeskukset voivat toimia tärkeinä mediakasvatuksen tarjoajina samoin lastensuojeluun erikoistuneet ja muut kansalaisjärjestöt.

On tarkoituksenmukaista tukea eri tahojen yhteistyössä toteuttamia mediakasvatushankkeita, mediakasvatust materiaalin tuottamista sekä edistää suomalaisten osapuolien osallistumista eurooppalaisiin ja kansainvälisiin mediakasvatust projekteihin.

Kulttuuripolitiikan eräs prioriteettialue on lastenkulttuuri, jonka edistämistä varten on opetusministeriön toimesta toteuttamisvaiheessa lastenkulttuuripoliittinen ohjelma. Opetusministeriö tukee Taikalamppuverkostoon kuuluvia lastenkulttuurikeskuksia.

- Edistetään vuonna 2004 opetusministeriön ja muiden tahojen yhteistyössä toteutetun mediakasvatust hankkeen - Filmihillon - johtopäätösten tekoa ja jatkotoimia.
- Tulisi harkita joko erillisen mediaan erikoistuneen lastenkulttuurikeskuksen toiminnan tukemista tai mediakasvatust sellisten toimintalinjojen perustamista toiminnassa oleviin lastenkulttuurikeskuksiin.
- Suomessa mediakasvatust on tutkimuksen kohteena useissa yliopistoissa. Tietouden kehittymiseksi on syytä edistää mediakasvatust koskevaa tutkimust a.
- Merkittävin mediakasvatust antaja on koululaitos. Suomessa kuten useissa muissakin maissa on lähdetty liikkeelle lukiotasolta, missä mediakasvatust on edetty pitkälle. Viime vuosina myös alempien koulutust ajen opetust ohjelmiin on lisätty mediakasvatust. Käytännössä kuitenkin mediakasvatust saattaa olla satunnaista, opettajan kiinnostuksesta riippuvaa. On tarpeen turvata riittävä kaikilla koulutust aasoilla toimiva alueellisesti kattava mediakasvatust kouluihin. Myös koulujen iltapäivätoimintaan tulisi sisällyttää mediakasvatust a.
- Tuetaan myös mediakasvatust seen tähtääviä hankkeita nuorisot yön yhteydessä.
- Opetust ministeriön alaisuuteen voitaisiin perustaa kulttuuriministerin ja opetust ministerin toimialoja yhdistävä mediakasvatust neuvottelukunta, jonka tehtävänä olisi mediakasvatust hankkeiden koordinointi ja tukeminen. Paikallisille ja alueellisille mediakasvatust oimijoille voitaisiin myöntää julkista tukea hankkeiden toteuttamiseen.
- Tutkimust en ja tietouden parantamiseksi voidaan harkita "mediakasvatust instituutin" perustamista.

5. Media-alan vastuu

Internetin käyttö on nopeasti yleistynyt Suomessa. Noin 2,1 miljoonan suomalaisen arvioidaan käyttävän säännöllisesti Internetiä. Kaikista Suomen kotitalouksista 41 prosentilla on Internet-yhteys ja tietokone 56 on prosentilla. Vuonna 1997 vastaavat lukemat olivat 10 ja 35 prosenttia.

Internetin haitallisten sisältöjen sääntelyn mahdollisuutta on Suomessa pohdittu pitkään. Liikenne- ja viestintäministeriö asetti vuonna 2000 selvitysmieheksi professori Jukka Kempisen, joka raportoi työnsä tulokset 2.1.2002 muistiossa "Itsesääntely - haitalliset verkkosisällöt". Selvityksessä todetaan, että itsesääntely on hyödyllistä, etenkin vaikeissa erityistilanteissa. Muistiossa ehdotetaan toimenpiteiksi jo olemassa olevien vihjepuhelimien lisäksi avoimen keskustelufoorumin sekä seurantaryhmän perustamista.

Jatkotoimena tehdyille selvitykselle liikenne- ja viestintäministeriö käynnisti uuden selvityksen. Tietotekniikan edistämiskeskuksen tekemässä selvityksessä "Internetin itsesääntelyn kehittäminen Suomessa" ehdotetaan eEtiikka foorumin perustamista. Foorumissa Internet-alan toimijat voisivat käsitellä Internetin itsesääntelyyn liittyviä asioita ja luoda lähtökohdat käytännön toiminnalle. Keskeinen aihepiiri on lapsille sopimaton aineisto. Tarvittaessa voidaan harkita myös Internetin itsesääntelylautakunnan perustamista.

Viime vuosina useat alan kaupalliset toimijat ovat laatineet omia käytännesääntöjään.

Sisältöjen itsesääntely ei ole Suomessa uusi asia. Joukkoviestinnän itsesääntelyelin on kustantajien ja toimittajien vuonna 1968 perustama Julkisen sanan neuvosto. Sen tehtävänä on tulkita hyvää journalistista tapaa. Neuvosto perustaa ratkaisunsa journalistin ohjeisiin. Ohjeet koskevat kaikkea journalistista työtä lehdissä, televisiossa, radiossa ja Internetissä välineestä riippumatta.

Uudempia itsesääntelyjärjestelmiä ovat puhelinpalveluiden sisältöä ja toimintaa valvovat Maksullisten puhelinpalveluiden eettinen lautakunta (MAPEL) ja puhelinpalveluasiamies. Lautakunnan ovat perustaneet puhelinpalvelutuottajat ja teleoperaattorit. Lautakunnan toiminta perustuu toimialan laatimaan puhelinpalveluiden perusnormistoon.

MAPEL on laajentanut toimintansa mobiilipalveluihin.

Euroopan unioni on toiminut aktiivisesti Internetiä koskevan itsesääntelyn edistämiseksi. Unionin suosituksessa alaikäisten ja ihmisarvon suojelusta audiovisuaalisissa ja tietopalveluissa kehoitetaan jäsenmaita edistämään alan itsesääntelyä. Myös EU:n turvallista Internetin käyttöä koskevassa ohjelmassa sekä komission ehdotuksessa Internetin ja uuden verkkoteknologian käyttöturvallisuutta koskevasta ohjelmasta on toimintalinjoja, jotka edistävät muun muassa itsesääntelyjärjestelmien kehittämistä kansallisella tasolla.

Arviointi ja toiminnalliset johtopäätökset:

Toimiva itsesääntelyjärjestelmä on tärkeä osatekijä Internetin ja mobiilipalvelujen haitallisten ja laittomien sisältöjen levittämisen ja käytön ehkäisyssä.

Tuetaan suomalaisten osapuolien osallistumista EU:n Internetin käyttöturvallisuutta edistävään ohjelmaan, jonka yhtenä tavoitteena on edistää itsesääntelyjärjestelmien kehittymistä kansallisella tasolla sekä uudessa ohjelmaehdotuksen mukaisesti EU:n tasolla järjestettävän itsesääntelyä edistävän foorumin yhteydessä.

Myös laatumerkinnot antavat käyttäjille mahdollisuuksia sisällön valinnassa.

- Edistetään Internetin ja mobiilipalveluiden itse- ja yhteissääntelyn ja niihin liittyvien käytäntöjen ja valitusmekanismien kehittämistä
- Edistetään palveluntarjoajien ja laitevalmistajien tarjoaminen suodatin ja estolaitteiden käyttöönottoa.
- Edistetään suodatinjärjestelmien kehittämistä sekä tiedottamista saatavilla olevista suodatussovelluksista - ja palveluista, jotta vanhemmat ja muut kasvattajat voivat tehdä valintoja tarjolla olevista suodatinjärjestelmistä.
- Kehitetään sisältöjen levittämisestä ja vähittäismyynnistä vastaavien henkilöiden tietämystä alaikäisten suojelua koskevista sääntelyjärjestelmistä

6. Suodatin- ja estojärjestelmien käyttöönotto

Internetin rikollisen ja haitallisen aineiston leviämiseksi on kehitelty ulkomailla että Suomessa erilaisia suodatin- ja estojärjestelmiä.

Suomalainen Codewise Oy on kehitellyt Block! sisällönesto-ohjelman, joka perustuu saman tutkimustiimin toimesta tuotekehitettyyn ja toteutettuun Nettivahti -nimiseen sisällönhallintaohjelmaan. Nettivahti on ollut vuodesta 2003 käytössä kouluissa ja kirjastoissa n. 60 kunnassa. Nettivahdin tilalle on jatkojalostettu Block! School. Lisäksi on saatavilla toimistokäyttöön tarkoitettu Block! Office ja kotikäyttöön tarkoitettu Block! Home.

Block! ymmärtää ainoana järjestelmänä suomenkieliset sanat. Block! kykenee sulkemaan myös kaikki P2P -tiedostojenkako-ohjelmat eli vertaisverkot, joissa siirretään valtaosa laittomasta ja vaarallisesta materiaalista, viruksista ja haittaohjelmista. Niissä tapahtuu myös pääosa tekijänoikeusrikkomuksista. Vertaisverkot, joita tällä hetkellä n. 200 kappaletta, aiheuttavat nykyään maailmanlaajuisesti jo 75% koko Internetin tietoliikenteestä. Opiskelijat koulujen ja yliopistojen laitteilla sekä yhteyksillä ovat yksi suurimmista käyttäjäryhmistä. Vertaisverkkoliikenteen on laskettu seuraavan viiden vuoden kuluessa tuhatkertaistuvan.

Hyöty- ja yrityskäyttöön tarkoitettut, nopeasti yleistyvät lailliset P2P- sovellukset toimivat Block! -estoa käytettäessä kuitenkin normaalisti.

Block! -sisällönesto-ohjelmassa haitallinen ja vaarallinen materiaali on koottu valmiiksi estoryhmiksi kootusti (esim. Internet-pelit, chatit, keskustelufoorumit, pikaviestiohjelmat, P2P-tiedostojenkako-ohjelmat, aikuisviihde, alastomuus, seksuaaliset teemat, viha, väkivalta, rasismi, kauhu, okkultismi, kultit ja rajatieto, huumeet jne.)

Arviointi ja toiminnalliset johtopäätökset

Viestinnän muuttuessa kansainväliseksi kansallisella lainsäädännöllä toimeenpantavat keinot ovat vähentyneet. Internetin sisältöjä on mahdotonta säädellä ja valvoa, mutta niihin voidaan soveltaa erilaisia luokitus- ja suodatinjärjestelmiä. Suodatinjärjestelmät tarjoavat hyvän väliin estää alaikäisiä joutumasta kohtaamaan haitallista aineistoa.

- Seurataan kokemuksia nykyisin käytössä olevista estojärjestelmistä kouluissa ja kirjastoissa.
- Käydään opetusministeriön johdolla neuvotteluja opetushallituksen, kuntaliiton ja Opetusalan ammattijärjestö ry:n (OAJ) kanssa mahdollisuuksista hankkia koordinoidusti

estojärjestelmiä koulujen ja mahdollisesti myös kirjastojen käyttöön. Sen lisäksi, että alaikäisiä suojellaan estojärjestelmän haitallisilta aineistoilta, koulut voivat tällä tavoin keventää tietoliikennekuormaansa ja välttyä laitteistoja ja tietoliikenneyhteyksiä haitallisesti kuormittavalta P2P- vertaisverkkojen käytöltä.

- Edistetään vanhemmille suuntautuvaa tiedotusta mahdollisuuksia hankkia estojärjestelmä kotitietokoneelle.

7. Positiiviset vaihtoehdot - laadukkaiden sisältöjen tuotannon edistäminen

Suomessa on viime vuosina tuotettu aikaisempaa enemmän lastenelokuvia. Nämä ovat poikkeuksetta saaneet runsaasti katsojia. Lastenelokuvatuotannon edistäminen on ollut opetusministeriön erityishuomion kohteena.

Televisiotoiminnassa lasten ja nuorten ohjelmien tuotanto on ollut pääasiassa Yleisradion ja erityisesti TV 2:n tehtävänä. Monipuolinen ohjelmatarjonta, joka ottaa huomioon lasten ja nuorten tarpeet, kuuluu julkisen palvelun televisiolle.

Video- ja tietokonepelien tuotannossa on painottunut erityisesti pojille ja nuorille miehille tarkoitetut pelit, jotka sisältönsä puolesta ovat suhteellisen yksipuolisia. Pelituotannossa ei ole käytetty kaikkia mahdollisuuksia tarjonnan monipuolistamiseksi.

Lapsille ja nuorille suunnattujen nettisivustojen tarjonta on käynnistymässä.

Arviointi ja toiminnalliset johtopäätökset

Lapset ovat ahkeria median käyttäjiä. Ehdoton edellytys sille, etteivät lapset joudu kosketuksiin heidän kehitykseensä haitallisesti vaikuttavien sisältöjen kanssa on se, että mediat tarjoavat lapsille ja nuorille tarkoitettuja laadukkaita sisältöjä

Suomessa elokuvien tuotanto rahoitetaan suurelta osin valtion varoin. Elokuvan tuotantotukea tulee suunnata riittävästi lastenelokuvien tuotantoon.

- Lastenelokuvan tuotantoon ja laatuun ja määrään kiinnitetään huomiota ja tarvittaessa harkitaan tuotantomäärärahoista määräosan varaamista lasten- ja nuorten elokuville.
- Lastenelokuvien levitystä esimerkiksi DVD- tallenteina tulisi edistää.

Televisio on yksi keskeisin lasten ja nuorten käyttämä media.

- Erityisesti julkisen palvelun televisiotoiminnan tehtäviin kuuluu lapsille ja nuorille tarkoitettujen ohjelmien tarjonta. Televisioyhtiöiden tulisi myös ohjelmien sijoittelussa ottaa huomioon ajat, jolloin lapset ja nuoret ovat television ääressä.

Video- ja tietokonepelien tarjontaa on arvosteltu sisältöjen yksipuolisuudesta ja väkivaltaisia ratkaisuja korostavista etenemistavoista. Muutamit myyntimenestykset ovat osoittaneet, että pelien suunnittelussa on monia käyttämättömiä mahdollisuuksia, pelaajia kiinnostavat myös hyvin suunnitellut "väkivallattomat" pelit.

- Suomessa käynnissä olevaa pelien kehittelyä tulisi tukea, etenkin "erilaisten", myös tyttöjä ja naisia kiinnostavien video- ja tietokonepelien suunnittelussa.

Internetin kohdalla ei ole syytä keskittyä vain riskeihin ja haittoihin, vaan olisi otettava käyttöön sen tarjoamat monet mahdollisuudet.

Mobiilipalvelujen kehittyminen tuo uusia haasteita lapsille ja nuorille tarkoitettun sisällön aikaansaamiseksi.

- Lapsille turvallisen nettiympäristön luomiseen olisi kiinnitettävä erityistä huomiota.
- Olisi tuettava erityisesti lasten ja nuorten tarpeista ja näkökulmasta rakennettuja nettisivustoja, moderoituja keskustelupalstoja jne.

8. Digitaalisen tasatasapainon edistäminen - aluepolitiikka ja sisällölliset suuntaukset

Perinteiset ja uudet mediat ovat oleellinen osa lasten ja nuorten elämää. Mediat tarjoavat lukuisia mahdollisuuksia tiedon hankintaan ja tuottamiseen, elämyksiin ja itsensä toteuttamiseen. Lapsilla ja nuorilla tulisi olla pääsy medioihin asuinpaikasta tai perheen sosiaalisesta asemasta riippumatta.

Toimenpiteitä voivat olla muun muassa infrastruktuurin - muun muassa laajakaistaverkon ja television digitaaliverkon - rakentaminen maan eri alueet kattaviksi sekä uuden tekniikan varustuksen varmistaminen kouluissa, päiväkodeissa ja kirjastossa, jotta sosiaalisen taustan mukaiset erot tasoittuvat.

Useat tutkimukset osoittavat, että eräiden medioiden käyttö on sukupuolisidonnaista. Erityisen selkeät erot havaitaan video- ja tietokonepelien sekä internetin käytön kohdalla. Pojat ovat huomattavasti tyttöjä aktiivisempia kummassakin.

Toistaiseksi useimmat lasten vanhemman kuuluvat sukupolveen, joiden lapsuuteen eivät vielä kuulunut internet tai tietokone- ja videopelit. Vanhempien tietojen ja mediataitojen puute vaikeuttaa luontevaa uuden median käyttöön liittyvää vuorovaikutusta lasten kanssa. Lapset joutuvat usein yksin selviytymään uuden median käytöstä.

Arviointi ja toiminnalliset johtopäätökset

Edistetään alueellisen tasapainoisen perusrakenteen rakentamista (laajakaista - ja digitaalisen television verkot) sekä tietotekniikan välineiden saatavuutta (koulut, kirjastot jne.) asuinpaikasta riippumatta.

- On syytä kannustaa toimenpiteitä, joilla ehkäistään jo varhaisessa vaiheessa syntyvä digitaalinen kuilu.
- Olisi tuettava hankkeita, joilla edistetään tyttöjen aktiivisempaa osallistumista tietokoneen välityksellä tapahtuvaan toimintaan.
- Mediakasvatushankkeiden tulisi kohdistua lasten vanhempiin, opettajiin ja muihin lasten kasvatustyöhön osallistuviin.

9. Perheen ja vanhemmuuden tukeminen

Useissa tutkimuksissa on osoitettu, että medioilla on merkittävä asema lasten ja nuorten elämässä. Suomalaisissa kodeissa lapsilla on usein televisio, tietokone ja pelikonsoli omassa huoneessaan.

Television katselulla on usein perheen sosiaalisista vuorovaikutusta edistäviä vaikutuksia. Television katselu rytmittää perheen ajankäytön, ja se antaa kontaktimahdollisuuksia muiden perheenjäsenten kanssa. Internetin käyttö ja videotietokonepelien pelaaminen sitä vastoin eivät ole useinkaan kehittyneet perheen yhteiseksi harrastukseksi, vaan lapset ja nuoret ovat usein yksin tai ikätoveriensä seurassa uusien viestintävälineiden äärellä. Vanhempien osallistumattomuus johtuu yleensä siitä, että vanhemmat eivät ole luontevasti omassa nuoruudessaan oppineet käyttämään uusia välineitä.

Viestintäviraston teettämän selvityksen mukaan melkoinen osa vanhemmista pyrkii kuitenkin valvomaan lasten television katselua, johon vaikuttaa selkeästi vanhemmilta saatu malli. Lasten television käyttöä valvovat vanhemmat pyrkivät estämään, ettei lapsi joudu näkemään haitallisia ohjelmia esimerkiksi väkivaltaa tai seksiä sisältäviä ohjelmia. Lapsen ikä vaikuttaa siihen, minkä tyyppiset ohjelmat koetaan haitallisiksi. Alle 10 -vuotiaille seksiä sisältävät ohjelmat voivat olla haitallisia, koska sen ikäisillä ei ole kysyä ymmärtää seksiin liittyviä asioita. Myöhemmässä iässä 10-12-vuotiaana väkivallan näkeminen voi olla haitallista.

Suomalaislapsilla on myös runsaasti vapauksia ja valvomatonta aikaa iltapäivisin koulun jälkeen, joten vanhempien medioiden käyttöä koskevan valvonnan mahdollisuudet ovat rajalliset.

Lasten television käytön valvonta ja vanhempien antama mediakasvatus vaihtelevat perheen taustatekijöiden mukaan. Korkeammin koulutetut ja toimihenkilötehtävissä toimivat vanhemmat suhtautuvat vakavammin lastensa mediakasvatukseen kuin vähemmän koulutusta hankkineet ja työntekijäasemassa toimivat vanhemmat.

Kaikissa perheissä medioiden käytön rajoittaminen onnistuu kuitenkin vain lapsen 12 -ikävuoteen asti.

Viime aikoina on keskusteltu runsaasti siitä, voiko lapsi addiktoitua joidenkin medioiden käytölle, ja mitä vaikutuksilla sillä on lapsen kehitykseen.

Arviointi ja toiminnalliset johtopäätökset

Vanhemmat kaipaavat alan toimijoiden ja ammattilaisten apua mediakasvatustyössään. Valistuksen ja mediakasvatuksen ohella pienet lapset tarvitsevat aikuisen läsnäoloa ja tukea medi-

an käytössä sekä aika- ja sisältörajoituksia lapsen kehitysasteen mukaisesti. Vanhempien tehtävänä on huolehtia, ettei lapsi joudu kosketuksiin kehitystasolleen sopimattomien sisältöjen kanssa.

- Vanhemmille tulisi tarjota mahdollisuus lapsille sopimattoman aineiston saatavuuden estämiseen, esimerkiksi suodatinjärjestelmiä hyväksikäyttäen.
- Useat mediat voidaan varustaa suodatinjärjestelmillä, joiden mahdollisuuksista media-alan tulee antaa vanhemmille tietoa.
- Vanhempien kasvatusvastuuta voidaan edistää esimerkiksi neuvoloissa ja koulujen vanhempainilloissa tapahtuvissa mediakasvatuskampanjoissa.
- Erityistä huomiota tulisi kiinnittää riskialttiissa olosuhteissa elävien lasten ennalta ehkäisevään kasvatustoimintaan
- Tulisi analysoida lasten mahdollisten mediariippuvuuksien vaikutuksia

10. Toimintaohjelman toteuttaminen

Toimintaohjelman yleiskoordinointi

Asetetaan kulttuuriministerin johtama neuvottelukunta koordinoimaan toimintaohjelman toteuttamista. Neuvottelukunnan jäseniksi kutsutaan keskeisimmät yhteistyötahot, esimerkiksi:

- Sosiaali- ja terveysministeriö
- Liikenne- ja viestintäministeriö
- Opetushallitus
- Valtion elokuvatarkastamo
- Viestintävirasto
- Kuluttajavirasto
- Lastensuojelujärjestöt
- Media-alan järjestöt
- Televisioyhtiöt
- Internet- ja mobiilipalvelujen tarjoajat
- Yliopistot / tutkimuslaitokset

Hankkeiden organisointi

Kullekin hankekokonaisuudelle asetetaan johtoryhmät, jotka koostuvat hankkeisiin osallistuvista tahoista.

Toimintaorganisaatio opetusministeriössä

Opetusministeriöön kootaan ohjelman toteuttamista varten työryhmä, jossa on edustettuna seuraavien alojen asiantuntemus:

- viestintäkulttuuri
- lastenkulttuuri
- kirjastoasiat
- nuorisoasiat
- mediakasvatus

- tietoyhteiskunta-asiat
- opettajankoulutus
- Opetushallituksen edustus

Yhteydet politiikkaohjelmiin

Hankkeella on vahva sisällöllinen yhteys muun muassa hallituksen tietoyhteiskuntaohjelmaan ja se tulisi sisällyttää ohjelman hankkeisiin.

Mahdolliset yhteistyösapuolet - rahoitus ja muut resurssit

Opetusministeriö/KUPO

- veikkausvoittovarot vuodesta 2006 alkaen
- kehittämismäärärahat (tietoyhteiskunta)
- elokuvatuotannon edistämismäärärahat (SES)
- Valtion elokuvatarkastamon momentin lisämäärärahat
- lastenkulttuurimäärärahat
- nuorisoyksikön määrärahat
- Taiteen keskustoimikunnan määrärahat (lastenkulttuuri)

Opetusministeriö/KTPO

- mediakasvatus (OPH)
- iltapäivähoidon projektimäärärahat
- tutkimus- ja kehittämismäärärahat

Sosiaali- ja terveysministeriö

- perhepolitiikka, vanhemmat

Liikenne- ja viestintäministeriö

- tutkimusmäärärahat, muut mahdolliset

Kauppa- ja teollisuusministeriö

- TE -keskukset

Sisäasiainministeriö

- rikollisen aineiston valvonta, poliisi

Oikeusministeriö

- rikoslaki

Valtion elokuvatarkastamo

Viestintävirasto

Stakes

Kuluttajavirasto

Keskusrikospoliisi

Tullilaitos

Lastensuojelujärjestöt

Media-ala: televisioyhtiöt, Internet-palvelujen tarjoajat jne.

Suomen elokuvasäätiö

Yliopistot ja korkeakoulut

Mediaväkivalta - toimintaohjelman hankkeet

1. Rikollinen aineisto

Toimenpiteen sisältö	Vastuu	Aikataulu
Rikollista aineistoa koskevien eurooppalaisten asiakirjat / Suomen lainsäädäntö		
- EU:n puitesopimus lapsipornografian levittämisestä kansalliseen lainsäädäntöön	OM	2004
- EN:n verkkorikossovituksen kansallinen ratifiointi	OM	2005
Kuvaohjelmat: jälkivalvontaprojekti (elokuvat, video, pelit)		
- projektin jatkotoimet	OPM,SM,VET	2005-2007
Toimet valvonnan ja tutkinnan edistämiseksi, kansainvälinen yhteistyö	KRP	2005-2007
Rajavalvonnan edistäminen, kansainvälinen yhteistyö	Tullilaitos	2005-2007
Vihjepuhelintoiminnan (hot-line) edistäminen	PELA	2005-2007

2. Haitallinen aineisto

Selvitys teknologisten muutosten vaikutuksista sisältöjen jakelukanavamuutoksiin	OPM/VKY LVM /muut tahot	kevät 2005
Valtion elokuvatarkastamon organisaatiomuutokset	OPM/VKY/	Voimaan
- johtokunnan lakkauttaminen, neuvottelukunnan asettaminen	KPY	2004/5
Toimenpiteet teknologianeutraalisuuden edistämiseksi	OPM/VKY	
-neuvottelut yhteistyön tiivistämisestä/toimintojen yhdistämisestä esimerkiksi VET:iin	LVM, VET, toimijat	2005
Vaikuttaminen eurooppalaisien/ globaalien standardien kehittämiseen	LVM, OPM	2005-2007
EU - TV-direktiivin uudistaminen	LVM, OPM	2005-2007
- alaikäisten suojelua koskevan suosituksen uudistaminen	LVM, OPM	2005-2005
EN -alaikäisten suojelua koskevat toimet (CDMM)	OPM, LVM	2005-2007
Unesco - alaikäisten suojelua koskevat toimet	OPM	2005-2007
WSIS- toimintaohjelma (tietoyhteiskuntahuippukokouksen valmistelut)	OPM, LVM	2005-2007
PEGI- järjestelmän laajentaminen online- ja mobiilipalveluihin	OPM	2005-2007

3. Tiedottamisen parantaminen, tutkimuksen edistäminen

Eri kohderyhmille suunnattuja tiedotuskampanjoita	OPM,LVM, VIVI,VET, toimijat, järjestöt	2005-2007
Tiedotuksen edistäminen EU:n Internetin käyttöturvallisuutta koskevan ohjelman avulla	OPM, LVM, lastensuojelu- järjestöt, toimijat	2005-2007
Lapset ja Media -foorumi - vuosittainen tapaaminen toimijoiden kesken	OPM, muut osapuolet	2005-2007
Kuluttajavalistus -suositukset lapsiin suuntautuvasta mainonnasta ja markkinoinnista	Kuluttajavirasto	2005-2007
Lapset ja Media - Web -portaalin perustaminen	VET	2006
Tutkimuksen edistäminen - sisältöjen vaikutukset lapsen kehitykseen - lasten ja nuorten medioiden käyttötavat ja niiden muuttuminen	OPM, LVM; STM, Stakes, yliopistot	2005-2007
Tutkijoiden verkostoitumisen ja muun yhteistyön edistäminen	OPM, yliopistot, tutkimuslaitokset	2005-2007

4. Mediakasvatuksen uudet ulottuvuudet

Mediakasvatus /opetussuunnitelmat		
-ala-aste	OPM, OPH	2005-2007
-yläaste	OPM, OPH	2005-2007
-lukio	OPM, OPH	2005-2007
Filmihillo -mediakasvatusprojektin johtopäätökset ja jatkotoimet	OPM, projektiin osallistuneet tahot	2005
Mediakasvatuksen kehittäminen koululaisten ilta- ja aamupäivätoiminnan yhteydessä	OPM/KTPO	2005-2007
Mediakasvatushankkeet nuorisotyön yhteydessä	OPM/NY	
Mediakasvatustehtävät perustettavassa Mediasisältökeskuksessa	OPM, VET	2005-2007
Mediakasvatuksen kehittäminen päiväkodeissa	STM, Stakes, järjestöt	2005-2007
Mediakasvatushankkeiden ja materiaalin tuottamisen tukeminen Materiaalin kehittäminen tutkimuksen pohjalta	OPM, korkeakou- lut, OPH ,media- ala, järjestöt	2005-2007
Eurooppalaisiin hankkeisiin osallistumisen edistäminen - EU:n turvallisen internetikäytön ohjelma	OPM, LVM	2005-2007
Mediakasvatuksen kehittäminen opettajan koulutuksessa	OPM/KTPO, yliopistot	2005-2007
Mediakasvatuksen kehittäminen lastentarhanopettajan koulutuksessa	OPM/KTPO, yliopistot	2005-2007

"Mediakasvatusinstituutin" perustaminen	Verkosto	2006
Mediakasvatuksen neuvottelukunta	OPM, keskeiset tahot	2005
Mediapainotteiset lastenkulttuurikeskukset	OPM, toimijat	2005-2007

5. Media-alan vastuu

- Video- ja tietokonepelien eurooppalaisen PEGI-järjestelmän laajentaminen online- ja mobiiliympäristöön	OPM, PEGI	2005-2007
Internet-sisältöpalvelujen - itsesääntelyjärjestelmän kehittäminen	LVM, OPM, media-ala	2005-2007
Mobiilisisältöpalveluiden - itsesääntelyjärjestelmän tutkiminen	LVM, OPM, media-ala	2005-2007
Käytännösääntöjen kehittäminen	media-ala	2005-2007
Palveluntarjoajien ja laitevalmistajien tarjoamien suodatin- ja estolaitteiden käyttöönoton edistäminen	LVM, OPM, media-ala	2005-2007
Laatumerkintöjen käytön edistäminen	LVM, OPM, media-ala	
Alan vastuun kehittäminen (esim. levityksestä ja vähittäiskaupasta vastaavan henkilöstön koulutus, mm. elokuvateatterit, videoliikkeet)	VET, media-ala	2005-2006
Kansalaisjärjestöjen osallistumisen edistäminen	OPM, LVM, media-ala,	2005-2007
- kansalaisten valitusjärjestelmien kehittäminen	kansalaisjärjestöt	
itsesääntelyjärjestelmissä		

6. Suodatin- ja estojärjestelmät

Seurataan markkinoita ja käytöstä saatavia kokemuksia	OPM, OPH	2005-2007
- koulut, kirjastot, kodit		
Edistetään toimivien järjestelmien käyttöönottoa	OPM, OPH	2005-2007
- tiedottamalla käyttömahdollisuuksista		
- neuvottelemalla koordinoituista hankinnoista		

7. Positiiviset vaihtoehdot - laadukkaiden sisältöjen tuotannon edistäminen

Lastenelokuvan tukeminen, lastenelokuvavuoden (2004) johtopäätökset ja jatkotoimet	OPM, SES, media-ala	2005 -2007
Lasten ja nuorten elokuvien DVD-tallennejakelun edistäminen	OPM, SES, media-ala	2005-2007
Video- ja tietokonepelien tuotannon edistäminen	OPM,KTM/ TE-keskukset, tuottajat	2005-2007
Toimenpiteet laadukkaiden, lasten kehityksen kannalta myönteisten digitaalisten sisältöjen edistämiseksi (video- ja tietokonepelit, internet- ja mobiilisisällöt ja järjestelmät, (tukijärjestelmä, kannusteet)	OPM, LMV tuottajat, KTM, SES, Avek	2005-2007
Lapsille ja nuorille suunnattu TV- ja radio-ohjelmisto (oma tuotanto, independent-tuotanto)	TV-yhtiöt, OPM, SES, Avek, tuottajat	2005-2007

8. Digitaalisen tasapainon edistäminen - aluepolitiikka ja sisällölliset suuntaukset

Perusrakenteen tasapainoinen kehittäminen (syrjäseudut) - laajakaista/nopeat tietoliikenneyhteydet - koulut, kirjastot (pääsy kaikille)	LVM, OPM, OPH, koulut, kirjastot	2005-2007
Sukupuolisen tasa-arvon toteuttaminen - toimenpiteet käytön tasaamisen edistämiseksi	OPM, STM järjestöt	2005-2007
Sukupolvikulun kaventaminen - vanhempien mediakasvatustarpeet	OPM, STM, VET, järjestöt	2005 -2007
Sosioekonominen asema, toimenpiteet digitaalisen syrjäytymisen estämiseksi	STM,Stakes, OPM, järjestöt	2005-2007

9. Perheen ja vanhemmuuden tukeminen

Vanhempien aktivoiminen kasvatusvastuuseen - kampanjat koulun, päiväkodin, neuvolan yhteydessä	STM,OPM,OPH, lastensuojelu- järjestöt	2005-2007
- lasten voimavarojen kehittäminen, haavoittuvuuden vähentäminen - toimenpiteet ongelmien estämiseksi (addiktioit, syrjäytyminen)	STM, Stakes, lastensuojelu- järjestöt, tutkimuslaitokset	2005-2007
- ennaltaehkäisevä kasvatustoiminta (riskiryhmät)	STM, lastensuojelu- järjestöt	2005-2007